

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

УДК 316.334.4

ОГАРЕНКО Т.О.

СОЦІАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: СТРАТЕГІЯ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розбудова демократичної правової держави, вектори якої все активніше обговорюються і в наукових колах, і соціологічних, і політологічних, і правових, вважаємо, невідривно пов'язана з необхідністю вдосконалення соціального механізму врегулювання правової системи. Вочевидь удосконалення правової системи не може здійснюватися без удосконалення в цілому суспільних відносин, реалізації цінностей, які визначають ці відносини. Якщо у правовій науці мова постійно йде про механізм правового врегулювання суспільства [1–8], то в соціологічній – скоріше про соціальний механізм правового регулювання [9–11]. І це природно, оскільки наукові дослідження правознавців і соціологів мають дещо різне предметне поле: у перших це право і правова система, у других – соціальна або суспільна система. Вочевидь ці системи не є взаємовиключними, вони настільки взаємопов'язані, що практично неможливо дати однозначну відповідь на питання, який же механізм домінує або який механізм є первинним у суспільстві: правовий чи соціальний? Однак більшість науковців: і правознавців, і соціологів підтримують думку, що правова система в Україні є недостатньо дієвою, а від цього потерпає і суспільство, зокрема представники його різних соціальних груп і прошарків.

Тому й виникає нагальна потреба розібратися, у чому ж полягає причина недостатньої ефективності правової системи. Оскільки остання є однією з базових систем суспільства і складається з відповідних елементів, то можна передбачити, що не все гаразд в українському суспільстві з чинниками, що впливають на її врегулювання. А відтак, *метою статті* є встановлення регуляторів, що формують соціальний механізм соціально-правових відносин та з'ясування їх стану і характеру впливу на функціонування правової системи. Поставлена мета зумовлює необхідність вирішення таких завдань: по-перше, уточнення змісту поняття “соціальний регулятор”, по-друге, з'ясування базових соціальних регуляторів правової сфери; по-третє, визначення стратегічної мети стосовно соціального врегулювання правовою системою.

Термін “регулятор” походить з латинської мови (*regulare* – доводити до ладу, налагоджувати) і означає “пристрій (сукупність пристроїв), за допомогою яких підтримується постійною або змінюється за визначеним законом якась фізична величина, що характеризує технічний прогрес або становище об'єкта регулювання у просторі” [12, с. 433]. Тобто це означає, що регулятори необхідні для того, щоб не тільки навести лад у будь-якій

системі, а їй підтримати її функціонування у потрібному, точніше правильному, для її розвитку напрямі. Більше того, регулятори впливають на те, щоб зміни цієї системи здійснювалися за певними законами, які спрямовуються на технічний прогрес цієї системи, отримання бажаних результатів та позитивних показників становища об'єкта впливу. А регулювати – означає установлювати за допомогою відповідних засобів (пристроїв, інструментів, чинників тощо) найбільш доцільний варіант взаємодії елементів (частин) якогось об'єкта (механізму, системи, сфери тощо). Звісно, регулювання здійснюється в усіх сферах життєдіяльності людей. Отже, мають бути певні регулятори для забезпечення правильного (маємо на увазі доцільного для більшості людей) ладу життя.

Тут виникає ряд запитань: що це за регулятори, який характер вони мають, як співвідносяться із соціальним регулюванням правової системи? Відповідь очевидна: основними регуляторами поведінки людей є моральні цінності і соціальні норми. Завдяки їм соціальні групи, суспільство в цілому інтегрується, виробляє основні вимоги до поведінки своїх членів, спрямовує та контролює суспільну діяльність. Історія суспільної думки свідчить, що проблема цінностей була, є і залишиться однією з найбільш цікавих та дискусійних у науці. Практично всі філософи та соціологи намагалися обґрунтувати своє бачення їх змісту й сутності в певні періоди розвитку людства та визначити їх роль в інтеграції суспільних відносин.

У соціологічній науці теорію цінностей одним з перших запропонував Е. Дюркгейм. У своїй праці “Об’єктивність” соціально-наукового пізнання” він писав: “гідність “особистості” полягає в тому, що для неї існують цінності, з якими вона узгоджує своє життя, – хай навіть в окремих випадках вони існують виключно у глибині індивідуального духу: тоді індивідові важливо “реалізувати” себе в *таких* інтересах, *значущість* котрих він мусить визнати як *цінність*, як ідею, що він нею керується” [13, с. 196]. Тобто цінність – це певні ідеї, імперативи, ідеали, на основі яких люди встановлюють норми своєї поведінки і “надають сенсу та значення життю” (Е. Дюркгейм).

Т. Парсонс, обґрунтовуючи структуру соціальних систем, розглядає цінність як “нормативний стандарт, який визначає бажану поведінку системи відносно її оточення без диференціації функцій одиниць або їх часткових ситуацій” [14, с. 467]. А норма, на його думку, є таким стандартом, який “визначає бажану поведінку для одиниці або класу одиниць у специфічних контекстах, пов’язаних з іншими класами одиниць” [14]. Відповідно до цих визначень, цінності є скоріше властивостями систем у цілому, вони мають позаособистісний, надособистісний характер, а норми – властивостями чи стандартами, які мають бути визнаними індивідами або групами та властивими їм у спільній життєдіяльності.

Для П. Сорокіна, як відомо, цінність була рівнозначна істині і становила основу культури, яка була властива певним періодам розвитку людства. А стійкість будь-якої групи, її “мирний стан” визначався

наявністю моральних норм. Розглядаючи роль санкцій, він писав: “У кожній групі наявний певний порядок взаємовідносин, який потребує від кожного члена і певного розподілу прав і обов’язків кожного співучасника групи” і якщо група співіснує мирно, і в ній немає конфліктів, то, відповідно, у ній є “консенсус моральних норм” [15, с. 143–144]. Однак він обстоює й думку про те, що не всі члени групи можуть дотримувати спільних моральних норм, оскільки мають інші цінності. Вочевидь, “консенсус моральних норм” може існувати певний час, оскільки в кожній групі завжди виявляються особистості, які намагаються “мислити по-іншому”. Як зазначає О. Якуба, “спільні цінності є інтегративним фактором, але він не єдиний. Цінності можуть не лише об’єднувати, але й бути протилежними. Їхня роль може змінюватися” [16, с. 41]. Однак не змінюється їх сутність: вони визначають життєві пріоритети, сенси, стратегії життєдіяльності людей, сприяють вибудові системи ціннісних відносин у суспільстві, конституують процеси оцінювання та визначають його критерії. *Тобто цінності є тим бажаними, ідеальними смислами (значеннями, засадами), на основі яких вибудовуються системи соціальних норм.* Соціальні норми, за визначенням О. Якуби, є правилами, що “відображають вимоги суспільства, соціальної групи до поведінки особистості, групи, у їхніх взаємовідносинах одна з одною, соціальними інститутами, суспільством у цілому” [16, с. 42]. Саме норми визначають стандарти, умови, форми поведінки, цілі, засоби їх досягнення, окреслюють межі “дозволеного і недозволеного”.

У наших попередніх статтях ми вже звертали увагу на те, що саме цінності та соціальні норми становлять ціннісно-нормативні засади соціально-правових відносин, а відтак, вони є складовою механізму регулювання правової системи [17]. Здавалося б, що дотримання соціальних норм всіма суб’єктами соціально-правових відносин автоматично призводить до цілеспрямованої діяльності правової системи, яку в соціологічній інтерпретації ми пропонуємо розуміти як відносно самостійне, цілісне, упорядковане соціальне утворення правових суб’єктів (осіб, організацій, держави) та інститутів, соціально-правових відносин і процесів, власне права (норм і принципів), що ґрунтується на джерелах права, зумовлюється специфічними особливостями правосвідомості нації як результату історично-суспільної діяльності, культурного розвитку і функціонує завдяки законодавчій системі та юридичній практиці з метою забезпечення й утримання правопорядку [18].

Однак очевидним є той факт, що, по-перше, цінності і соціальні норми не є раз і назавжди усталеними, по-друге, вони не є властивими людям від природи, а формуються і засвоюються у процесі їхньої соціалізації, а по-третє, вони стають спільними і загально визнаними лише за певних умов і обставин, а точніше за наявності певного консенсусу.

Тож постає запитання: що детермінує цей консенсус у виборі та визнанні цінностей та соціальних норм як регуляторів соціально-правових відносин? Звісно, що основою цього консенсусу є соціальні інтереси і

соціальні очікування різних особистостей та соціальних груп як суб'єктів правової системи.

Соціологи розглядають соціальні інтереси як “реальні причини дій, вчинків, що формуються у соціальних груп у зв'язку з їх різним положенням та роллю в суспільному житті” [19, с. 95]. Вочевидь, будь-яка група спочатку створюється на основі інтересів її членів, які у процесі їхньої взаємодії акумулюють у собі спільні потреби більшості. Як зазначає Ю.Ф. Пачковський, механізм переходу від простої агрегації людей до стійкого соціального об'єднання групи передбачає три рівні регулювання. На першому – *типологічному* – рівні майбутні члени соціальної групи об'єктивно є подібними за певними критеріями, хоча повною мірою цього ще не усвідомлюють. На другому – *ідентифікаційному* – рівні члени групи вже усвідомлюють свою належність до цієї групи, ототожнюються, уподібнюють себе з іншими, між ними виникають емоційні зв'язки, набуваються та засвоюються цінності, ролі, моральні якості інших. На третьому рівні члени групи “усвідомлюють спільність своїх інтересів і висловлюють готовність до спільних дій. Цей рівень відзначається *солідарністю* відносин” [20, с. 190–191]. Ясно, що негласне (моральне) або гласне (нормативно-правове) затвердження спільних соціальних інтересів групи відбувається під впливом багатьох суб'єктивних та об'єктивних чинників. До суб'єктивних можна віднести потреби, ділові та особистісні якості, зокрема ціннісні орієнтації, рівень правосвідомості членів групи та її лідерів, до об'єктивних – зовнішнє оточення групи, а саме: цінності суспільства, політичну та соціально-економічну ситуацію, дієвість правової системи, рівень соціального знання, рівень культури, рівень відкритості та інформатизації суспільства тощо. Якщо суб'єктивні чинники співвідносяться з об'єктивними, то процес формування соціальних інтересів групи прискорюється і спрямовується на пошук консенсусних засад співдіяльності. Наприклад, якщо члени будь-якої політичної організації поділяють певні ідеологічні принципи і політична ситуація в країні уможливорює вільний вибір ідеології, то процес становлення і формалізації цієї організації відбувається досить швидко та ефективно. Якщо ж політична ситуація не сприяє вільному вибору ідеології (так, скажімо, було за радянських часів), то формування політичної організації гальмується протистоянням із зовнішніми обставинами, появою конфліктного поля як між членами самої організації, так і з її зовнішніми опонентами, що зрештою може призвести до її розпаду.

Власне *соціальні інтереси* є нічим іншим як *вербальним та діяльнісним виявом узгоджених пізнавальних потреб членів групи, який уможливорює вибір цілей, цінностей, спрямованість дій та створення спільного набору соціальних норм та узгоджень*. Тож соціальні інтереси забезпечують здійснення тієї діяльності, яка задовольняє їх носіїв. У контексті нашого дослідження можна сказати: або правової або позаправової. А це і доводить думку про те, що соціальні інтереси є

регуляторами будь-якої соціальної системи, зокрема правової системи. Однак, як свідчить історія, соціальним інтересам однієї соціальної групи нерідко протистоять соціальні інтереси інших груп, з якими необхідно рахуватися або не рахуватися, проте обійти їх увагою неможливо. Достатньо згадати протистояння владних політичних партій і опозиційних, або, наприклад, протидіючих сторін у судовому процесі. Тобто виникає необхідність врахування не тільки соціальних інтересів інших груп, а й соціальних очікувань і членів всередині групи і поза нею. Тобто логічно викристалізовується ще один *соціальний регулятор у правовій системі – соціальні експектації*. Психологи трактують експектації як “систему очікувань відносно норм виконання індивідом соціальних ролей” [21, с. 457]. Очікування людини марні, коли існує невизначеність людських стосунків, коли немає певних соціальних гарантій відносно того, як члени групи мають поводитися, як мають або будуть враховувати інтереси, потреби і прагнення інших. Якщо соціальні норми можуть мати і моральний, і правовий характер, то експектації належать до моральних санкцій і не завжди можуть бути усвідомленими членами групи. Люди очікують від інших виконання ними певних соціальних стандартів, норм не тільки тоді, коли вони самі повністю підпорядковуються ним, а й тоді, коли їх порушують. Наприклад, людина, яка здійснює економічний злочин, завдаючи державі збитків, може це робити разом з іншими членами групи, у такому випадку її очікування спрямовані на те, що у неї є спільники, які готові так само, як і вона, порушувати соціальні норми і правові закони. Може бути й інша ситуація, коли, наприклад, людина точно знає, що її прагнення збагатитися за рахунок інших не поділяють інші члени групи, у такому випадку вона очікує від них не підтримки, а незадоволення, а також осуду. Тобто соціальні експектації можна розглядати двояко: з одного боку, це можливість (надія) членів групи отримувати від інших розуміння і відповідно до цього і певної їх рольової поведінки, а з іншого – певний обов’язок поводитися таким чином, щоб відповідати очікуванням інших. Саме обов’язок людини поводитися у групі або спільноті, відповідаючи певним очікуванням інших, у суспільстві визначається правовими нормами, які чітко й однозначно визначають межі дозволеного і недозволеного. Тобто правові норми як різновид соціальних норм є унормованим соціальним регулятором усіх видів соціальних відносин, що виникають у суспільстві.

Таким чином, можна вважати, що *соціальними регуляторами правової системи суспільства є соціальні норми (моральні й правові), соціальні інтереси та соціальні експектації*. Вони є властивостями людей, які, у свою чергу, виступають у ролі суб’єктів соціально-правових відносин і одночасно можуть бути і творцями, і заручниками правової системи, яка функціонує в тому чи іншому суспільстві. Проте названі регулятори становлять лише базовий рівень регулятивного механізму правової системи, на якому вибудовується *правова культура суб’єктів соціально-правових відносин*, яка, у свою чергу, впливає на формування

базових регуляторів, і формується характер соціально-правових відносин, від яких залежить і стан, і характер правової системи.

Правова культура суспільства, у широкому розумінні, є різновидом загальної культури суспільства. Вона являє собою сукупність усіх знань та цінностей, що досягнуті людством у галузі права, і стосується існування правової реальності конкретного суспільства. А система цінностей – це “активність суб’єктів права у правовій сфері, добровільність виконання вимог правових норм, реальність прав і свобод громадян, ефективність правового регулювання, якісні закони, досконала законодавча техніка, розвинута правова наука, юридична освіта, ефективна юридична практика, стабільний правопорядок. Систему цінностей у галузі права, що існують у реальному функціонуванні в суспільстві, називають правовою реальністю, яка у структурному відношенні збігається з поняттям “правова система” [22].

Тож і виявляється, що рівень розвитку правової культури суспільства впливає на формування правової культури будь-якої соціальної групи, спільноти, кожної людини, зокрема на її здатність сприймати та визнавати правові принципи та закони, усвідомлювати необхідність діяти правосвідомо у всіх сферах своєї діяльності, застосовувати правові норми в соціальних відносинах. А з іншого боку, соціальні інтереси кожної соціальної групи впливають на формування правової системи суспільства, регулюючи межі тих соціально-правових норм, які сприймаються більшістю. Тобто процес формування правової культури складний та тривалий, оскільки його складовими є соціальні інтереси та правові практики різних соціальних груп.

Становлення України як самостійної незалежної держави відбувалося в складних умовах, які, безумовно, вплинули на стан правової системи, а відтак, і правової культури. Р. Олійничук у статті “Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві” зазначає, що на “формування правової свідомості і правової культури впливає увесь процес правотворчості, процес реалізації та застосування правових норм державними органами України, стан законності і правопорядку, розвиток правовідносин” і підкреслює, що цей процес не може відбуватися стихійно, а потребує “активної діяльності суспільства, усіх його громадян, кожної особи”, більше того, акцентування уваги на “формуванні в кожній людині позитивно-правових знань та психологічних механізмів поваги до права у структурі правосвідомості, визначення (що потребує наукового поняття) теоретичної моделі та концепції формування правової культури особи” [23]. З цією думкою науковця можна погодитися. Проте вважаємо, що для формування теоретичної моделі та концепції правової культури варто визначити стратегію вдосконалення соціальних регуляторів правової системи, без яких неможливо сформувати її належний рівень.

Стратегічною метою українського суспільства має бути формування правової держави. Очевидним є розуміння того, що соціальні

інтереси громадян жити і діяти у правовому полі можуть сформуватися достатньою мірою лише тоді, коли, по-перше, у державі існує розподіл законодавчої, виконавчої та судової гілок влади; по-друге, коли закони є однаковими для всіх людей, незалежно від їх посад та соціального статусу; по-третє, коли представники влади не використовують свої повноваження для задоволення власних інтересів і, по-четверте, коли всі громадяни несуть виключно правову відповідальність за свої дії та вчинки.

За умов рівної правовідповідальності у суспільстві набирають обертів саморегулятивні процеси формування та відтворення таких соціальних норм, які забезпечують невідворотність правової поведінки. Якщо люди повною мірою усвідомлюють, що правопорушники будуть покарані за існуючими законами, а не за вказівкою певного чиновника, то виробляється органічний взаємозв'язок між їх соціальними експектаціями та соціальними інтересами щодо створення та підтримки соціально-правових відносин, який і впливає на соціальне регулювання правовою системою.

Висновки. Таким чином, правова система як невід'ємна складова суспільства може функціонувати тоді і тільки тоді, коли в динамічному русі є сукупність тих регуляторів, що забезпечують її самовідтворення та саморозвиток. Результати наукового пошуку дають можливість стверджувати, що основними соціальними регуляторами правової системи є *триєдина структура: соціальні норми, соціальні інтереси та соціальні експектації* певних соціальних суб'єктів, які є творцями соціально-правових відносин. Ця тріада формується під впливом домінуючих у суспільстві цінностей, які сутнісно впливають на формування правової культури та правової свідомості членів конкретної соціальної спільноти чи групи. А рівень правокультури та правосвідомості, у свою чергу, стимулює формування відповідних їм соціальних норм, інтересів та експектацій. Тож регулятивний механізм правової системи характеризується єдністю об'єктивних та суб'єктивних чинників. Об'єктивні чинники полягають у тому, що регуляція правової системи відбувається під впливом певного історично зумовленого періоду життя суспільства (чи соціальної спільноти), якому властива відповідна правова культура, система цінностей та соціальних норм (моральних і правових), що впливають на його політичну, економічну та громадянську зрілість, а відповідно, на стан дотримання права як основної суспільної цінності. Суб'єктивна сторона регулятивного механізму представлена соціальними інтересами та соціальними експектаціями суб'єктів соціально-правових відносин, які безпосередньо визначаються їх рівнем правосвідомості і впливають на функціонування правової системи в цілому.

У сучасних українських реаліях рівень і правової свідомості окремих соціальних груп та особистостей і правової культури суспільства в цілому, за оцінками соціологів і правознавців, є недостатнім, оскільки ці питання потребують подальшого поглибленого дослідження.

Література

1. Яроцький В. Характеристика основних стадій механізму цивільно-правового регулювання / В. Яроцький // Право України. – 2010. – № 12. – С. 19–23.
2. Алексеев С. Механизм правового регулирования в социалистическом обществе / С. Алексеев. – М., 1966. – 187 с.
3. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України / С.О. Погрібний. – К., 2009. – 304 с.
4. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин / О. Петришин // Право України. – 2010. – № 3. – С. 24–34.
5. Клименко К. Історико-філософські та правові основи методології правоого регулювання суспільних відносин / К. Клименко // Право України. – 2007. – № 3. – С. 32–36.
6. Тарахонич Т.І. Правове регулювання та його роль у процесі модернізації правової системи / Т.І. Тарахонич // Віче. – 2007. – № 17. – С. 61.
7. Малько А.В. Механизм правового регулирования / А.В. Малько // Правоведение. – 1996. – № 3 (21). – С. 54–62.
8. Мельник О. Сфера правового регулювання: поняття, ознаки, види / О. Мельник // Право України. – 2010. – № 9. – С. 132–145.
9. Социология права: Учебник / В.М. Сырых, В.Н. Зенков, В.В. Глазырин и др. ; под ред. проф. В.М. Сырых ; Ин-т законодательства Правительства Российской Федерации. – 3-е изд., стер. – М. : Юридический дом “Юстицинформ”, 2004. – 464 с.
10. Огаренко Т.О. Соціальний механізм правової сфери в Україні: проблемне поле (Міжнародний круглий стіл) / Т.О. Огаренко // Соціальні технології: Актуальні проблеми теорії та практики : [зб. наук. пр.] / голов. ред. О.Л. Скідін ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. – Вип. 41. – С. 71–78.
11. Огаренко Т.О. Системоутворюючий соціальний механізм правової сфери: гносеологічний аспект / Т.О. Огаренко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Х. : Видавничий центр Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2009. – № 881. – Вип. 24. – С. 117–122.
12. Словарь иностранных слов. – 8-е изд., стереотип. – М. : Русский язык, 181. – 624 с.
13. Дюркгейм Е. “Об’єктивність” соціально-наукового пізнання / Е. Дюркгейм // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К. : Основи, 1998. – С. 192–263.
14. Парсонс Т. Функциональная теория изменения / Т. Парсонс // Американская социологическая мысль: Тексты / под ред. В.И. Добренкова. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – С. 464–480.
15. Человек. Цивилизация. Общество : пер. с англ. / общ. ред., сост и предисл. А.Ю. Согомонова. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
16. Якуба О.О. Соціологія / О.О. Якуба. – Х. : Константа, 1996. – 191 с.
17. Огаренко Т.О. Ціннісно-нормативні засади соціально-правових відносин / Т.О. Огаренко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2011. – № 1 (26). – С. 29–30.
18. Огаренко Т.О. Соціальна структура правової системи: концептуалізація поняття / Т.О. Огаренко // Вісник Академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – 2009. – № 4. – С. 18–23.
19. Краткий словарь по социологии / под общ. ред. Д.М. Гвишиани, Н.И. Лапина ; сост. Э.М. Кожева, Н.Ф. Наумова. – М. : Политиздат, 1989. – 479 с.
20. Соціологія і психологія : навч. посіб. / за ред. Ю.Ф. Пачковського. – К. : Каравела, 2009. – 760 с.
21. Психология : словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
22. Правова культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

23. Олійничук Р. Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві / Р.Олійничук // Юридичний журнал [Електронний ресурс]. – 2006. – № 2. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2137>.

Огаренко Т.О. Соціальні регулятори правової системи: стратегія їх удосконалення в українському суспільстві

У статті обґрунтовано соціальні регулятори правової системи. Простежено органічний зв'язок між соціальними нормами, соціальними інтересами, соціальними експектаціями та правовою культурою суб'єктів соціально-правових відносин. Окреслена стратегія вдосконалення соціальних регуляторів в українському суспільстві.

Ключові слова: *правова система, соціальні регулятори, соціальні норми, соціальні інтереси, соціальні експектації, соціальне регулювання, правова культура.*

Огаренко Т.А. Социальные регуляторы правовой системы: стратегия их совершенствования в украинском обществе

В статье обосновываются социальные регуляторы правовой системы. Прослеживается органическая связь между социальными нормами, социальными интересами, социальными ожиданиями и правовой культурой субъектов социально-правовых отношений. Очерчивается стратегия совершенствования социальных регуляторов в украинском обществе.

Ключевые слова: *правовая система, социальные регуляторы, социальные нормы, социальные интересы, социальные ожидания, социальное регулирование, правовая культура.*

Ogarenko T.A. the Social regulators of the legal system: strategy of their perfection is in Ukrainian society.

The social regulators of the legal system are grounded in the article. Organic connection is traced between social norms, social interests, social ekspektacyami and legal culture of subjects of social-legal relations. Strategy of perfection of social regulators is outlined in Ukrainian society.

Key words: *legal system, social regulators, social interests, social ekspektacii, social adjusting, legal culture.*